

Onderwerp

Beleidswijzigingen domeinen inkomensondersteuning en inkomen

Programma	Werk en Inkomen	Behandeldatum	9 december 2025
Portefeuillehouder	J.A.R. Brom	Status	Openbaar

Advies

1. De beleidsregels Inkomen Participatiewet gemeente Nijmegen 2026 vast te stellen onder gelijktijdige intrekking van de beleidsregels inkomen Participatiewet gemeente Nijmegen 2024. Hiermee worden de volgende wijzigingen in de beleidsregels doorgevoerd:
 - a. De mogelijkheid tot een verkorte aanvraagprocedure bij terugkeer binnen 12 maanden na werkaanvaarding.
 - b. De mogelijkheid om de zoekperiode van jongeren onder de 27 jaar buiten toepassing te laten.
 - c. De uitbreiding van de mogelijkheid tot het verlenen van bijstand met terugwerkende kracht.
 - d. De mogelijkheid om inkomsten van jongeren onder de 27 jaar tot een percentage van 15% gedurende 12 maanden (aaneengesloten) vrij te laten.
 - e. De harmonisering van de aanvullende norm voor jongeren onder de 21 jaar die noodzakelijk uitwonend zijn.
2. Het Wijzigingsbesluit van de Beleidsregels Inkomensondersteuning Participatiewet gemeente Nijmegen 2024-C vast te stellen, waarmee de volgende wijzigingen worden doorgevoerd :
 - a. Een verduidelijking van de verstrekking van bijzondere bijstand voor medische kosten.
 - b. Een wijziging van de verstrekking van bijzondere bijstand voor budgetbeheer.
 - c. Een aanscherping en verduidelijking van de regels rondom de individuele studietoeslag en individuele inkomenstoeslag.
3. De brief aan de raad over de beleidswijzigingen op de domeinen inkomensondersteuning en inkomen vast te stellen waarmee we de raad informeren over de belangrijkste beleidswijzigingen.
4. De reactie aan de Cliëntenraad Participatiewet op het gevraagde advies inzake de beleidsregels Inkomen Participatiewet gemeente Nijmegen 2026 vast te stellen waarin we aangeven:
 - a. Geen apart beleid voor specifieke woonvormen te maken; toepassing van de kostendelersnorm blijft maatwerk.
 - b. Verkorte aanvraagprocedure voorlopig alleen na werkaanvaarding te hanteren; in 2026 volgt onderzoek naar uitbreiding bij verhuizingen, inclusief gegevensuitwisseling en privacyaspecten.

Aan de raad voor te stellen

1. De Verordening individuele inkomenstoeslag gemeente Nijmegen 2026 vast te stellen, waarbij de belangrijkste wijziging is:
 - a. Artikel 2: het toevoegen van de groep inwoners die sinds de laatste toekenning van de individuele inkomenstoeslag van minimaal 12 maanden geleden vanaf deze toekenning aaneengesloten een uitkering op grond van de Participatiewet hebben ontvangen. Zij krijgen de individuele inkomenstoeslag eenmaal per 12 maanden automatisch uitgekeerd. Het aanvraagformulier blijft bestaan voor overige rechthebbenden.

Aanleiding

De beleidsregels op de domeinen van inkomensondersteuning en inkomen (hierna: beleidsregels) bevatten de richtlijnen, voorwaarden en regels voor inkomensondersteuning en uitvoering van de Participatiewet door de gemeente Nijmegen. Ze vormen de basis van de uitvoering van de regelingen die de gemeente biedt. Jaarlijks beoordelen we of de beleidsregels actueel zijn en of ze aangepast moeten worden.

Participatiewet in balans

De huidige Participatiewet biedt onvoldoende ruimte voor maatwerk en is te veel gericht op controle in plaats van vertrouwen. Zowel bijstandsgerechtigden als uitvoerende professionals ervaren knelpunten in de wet. Daarom is het programma Participatiewet in balans gestart, met als doel de wet en uitvoering beter af te stemmen op de individuele situatie van mensen. Kernwaarden zijn vereenvoudiging, vertrouwen en menselijke maat. Het programma bestaat uit drie sporen:

1. Korte termijn wijzigingen via het wetsvoorstel Participatiewet in balans, mede op initiatief van gemeenten (spoor 1);
2. Fundamentele herziening van het stelsel op lange termijn (spoor 2);
3. Versterking van vakkundigheid bij professionals in de uitvoering (spoor 3).

De wijzigingen in spoor 1 zijn in te delen in vijf categorieën en drie fasen.¹ In fase 1 hiervan zijn maatregelen uitgewerkt die op korte termijn realiseerbaar zijn. Fase 1 vraagt om aanpassingen in het lokale beleid, zodat de uitvoering beter aansluit op de beoogde koers van het wetsvoorstel. Dit collegevoorstel bevat de voorgestelde beleidswijzigingen die nodig zijn om de uitgangspunten van fase 1 van spoor 1 te implementeren.

Ambtshalve verstrekking individuele Inkomenstoeslag

We hebben de verordening voor de individuele inkomenstoeslag op 3 juli 2024 aangepast om ambtshalve toekenning met ingang van 1 augustus 2024 mogelijk te maken. Op dit moment zien we mogelijkheden om deze doelgroep verder uit te breiden. We liepen en blijven hiermee vooruitlopen op de wijzigingen uit de Participatiewet in balans, waarbij de ambtshalve verstrekking met ingang van 1 januari 2027 wettelijk mogelijk wordt gemaakt.

Beoogde impact: kaderstelling

Door het vaststellen van de wijzigingen in de beleidsregels Inkomen geven we invulling aan de wijzigingen per 1 januari 2026 in de Participatiewet.

¹ Zie ook infographic van de VNG: [Spoor 1: 23 wijzigingen Participatiewet in Balans | VNG](#)

Ambitie: Nijmegenaren kunnen participeren

- Doel: Meer perspectief op maatschappelijke participatie en/of duurzaam, betaald werk

Ambitie: Nijmegenaren beschikken over financiële bestaanszekerheid

- Doel: Verstrekken uitkeringen en toeslagen

Argumenten

1.1 t/m 2.1 Actuele beleidsregels zorgen voor rechtszekerheid voor inwoners.

Beleidsregels vormen een belangrijk instrument in het operationaliseren en uniformeren van de uitvoering van beleid en moeten aansluiten op de rechten van de inwoners. Beleidsregels leggen vast op welke wijze de gemeente haar bevoegdheden uitvoert. Inwoners kunnen voor het gebruik maken van hun rechten direct een beroep doen op de beleidsregels.

1.2 We geven invulling aan de mogelijkheid om maatwerk te bieden bij toepassing van de 4-wekenzoektermijn voor jongeren.

De zoektermijn voor jongeren tot 27 jaar is bedoeld om hen bewust te maken van hun verantwoordelijkheid om werk te zoeken of zich in te schrijven voor een opleiding, voordat zij een bijstandsuitkering aanvragen. Dit uitgangspunt blijft ook na de wetswijziging gehandhaafd. Nieuw is dat gemeenten meer ruimte krijgen om maatwerk te leveren. In de individuele situatie van de jongere kan van deze zoektermijn worden afgeweken. Indien nodig kan de gemeente de bijstandsaanvraag dan direct in behandeling nemen, bijvoorbeeld om te voorkomen dat de jongere in grotere problemen komt. De gemeente Nijmegen maakt al gebruik van deze mogelijkheid en zet dit voort in artikel 1c van de beleidsregels Inkomen Participatiewet gemeente Nijmegen 2026.

1.3 Identificatie met rijbewijs of DigiD maakt de Participatiewet eenvoudiger uitvoerbaar, inwoners worden sneller geholpen.

Vanaf 1 januari 2026 wordt het voor inwoners mogelijk om zich bij een bijstandsaanvraag te legitimeren met een geldig Europees rijbewijs. Daarnaast kunnen gemeenten een digitale aanvraagprocedure inrichten waarbij identificatie via DigiD volstaat. Hierdoor kan een aanvraag volledig digitaal worden ingediend, terwijl de mogelijkheid tot een papieren aanvraag behouden blijft voor inwoners zonder DigiD. Door meer flexibiliteit in identificatiemiddelen en aanvraagprocedures kunnen gemeenten sneller en efficiënter ondersteuning bieden. Dit is vooral van belang voor inwoners met beperkte financiële middelen, die vaak wel hun rijbewijs behouden maar geen geld hebben voor een paspoort of identiteitskaart. De maatregel voorkomt onnodige kosten en vertragingen bij het aanvragen van bijstand. In Nijmegen liepen we al vooruit op deze wijziging, waarbij het mogelijk was voor inwoners om bijstand via DigiD of met een rijbewijs aan te vragen.

1.4 Door de mogelijkheid van een verkorte aanvraag verlagen we drempels voor inwoners.

De aanvraagprocedure voor een bijstandsuitkering wordt door veel inwoners als complex en tijdrovend ervaren. Vooral bij korte perioden van werk of flexibel werk leidt dit tot herhaalde aanvragen en langdurige financiële onzekerheid. De huidige beslistermijn van 8 weken – en bij jongeren soms zelfs langer door de 4-weken-zoektermijn – waarbij telkens stukken dienen te worden aangeleverd belemmert de stap van uitkering naar werk en terug. Met het nieuwe artikel 43a van de Participatiewet wordt een verkorte aanvraagprocedure mogelijk. Er is voor gekozen om deze verkorte procedure voor

zogenoemde herinstromers, tot 12 maanden na uitstroom in verband met werk uit de bijstand in te voeren. Dit verkort de doorlooptijd en vermindert administratieve lasten, waardoor inwoners sneller geholpen worden en eerder geneigd zijn om werk te aanvaarden. Hiermee beogen we drempels en hobbels die gevoeld worden bij werkaanvaarding te verminderen. In Nijmegen maken we gebruik van deze mogelijkheid door dit in artikel 1b van de beleidsregels Inkomen Participatiewet gemeente Nijmegen 2026 op te nemen.

1.5 Vrijlaten van giften draagt bij aan meer vertrouwen en een sterkere sociale basis van inwoners.

Met de wetwijziging wordt nu ook in de wet geregeld dat giften en kostenbesparingen tot € 1.200 per kalenderjaar per uitkering niet meer worden meegerekend als middelen bij de beoordeling van het recht op bijstand. Dit bedrag geldt ongeacht de duur van de uitkering binnen het jaar en wordt jaarlijks aangepast op basis van de consumentenprijsindex. Deze wettelijke wijziging biedt meer duidelijkheid en rechtszekerheid voor uitkeringsgerechtigden en draagt bij aan het herstel van vertrouwen tussen gemeente en inwoner. Het doel is om uitkeringsgerechtigden in een kwetsbare positie de mogelijkheid te geven om binnen redelijke grenzen gebruik te maken van giften uit hun netwerk, zonder dat dit direct leidt tot rechtmatigheidsvragen. In Nijmegen hanteerden we deze giftenvrijlating al in de beleidsregels Inkomen Participatiewet gemeente Nijmegen 2025 en zetten we deze met ook de toevoeging van kostenbesparingen voort in de beleidsregels Inkomen Participatiewet gemeente Nijmegen 2026. Uit het oogpunt van dienstverlening blijven we op het maandelijkse statusformulier inwoners vragen of zij giften hebben ontvangen. Op die manier proberen we te voorkomen dat inwoners achteraf geconfronteerd worden met giften die mogelijk van invloed zijn op het recht op bijstand met mogelijke terugvorderingen tot gevolg.

1.6 We bieden meer financiële zekerheid aan jongeren onder de 21 jaar.

Jongeren van 18 tot en met 20 jaar kunnen in bepaalde gevallen een beroep doen op aanvullende bijzondere bijstand voor levensonderhoud. De gemeente beoordeelt dan of hun noodzakelijke kosten hoger zijn dan de jongerennorm en of hun ouders in staat zijn bij te dragen. Door een vaste wettelijke ophoging van de jongerennorm krijgen jongeren meer financiële zekerheid wanneer dat nodig is. Dit voorkomt dat zij onnodig in financiële problemen komen. In Nijmegen kennen we ongeveer 80 jongeren onder de 21 jaar voor wie we op dit moment via de bijzondere bijstand een aanvulling doen op de wettelijke jongerennorm. We lopen in Nijmegen bovendien – voor de groepen die er door deze wet op vooruitgaan – al vooruit op deze wijziging. We nemen hierover regels op in artikel 8 van de beleidsregels Inkomen Participatiewet gemeente Nijmegen 2026. Jongeren onder de 21 jaar voor wie de geharmoniseerde wettelijke norm ongunstiger uitpakt dan de norm zoals die gold onder het beleid, blijven de oudere norm houden tot zij 21 jaar worden dan wel de uitkering om een andere reden wordt beëindigd. Hiertoe is een overgangsbepaling in artikel 8.2 van de beleidsregels Inkomen Participatiewet gemeente Nijmegen 2026 opgenomen.

1.7 We ondersteunen jongeren in kwetsbare posities.

Jongeren in kwetsbare posities hebben vaak geen goede start in het leven. Ze kampen met een gebrek aan veiligheid, stabiele huisvesting en financiële bestaanszekerheid. De

ondersteuning die zij krijgen vanuit jeugdzorg, maatschappelijke hulp en werk & inkomen sluit niet altijd goed op elkaar aan, waardoor ze tussen wal en schip kunnen vallen. In een brief van 8 mei 2025 aan de Tweede Kamer geeft de staatssecretaris aan dat gemeenten alvast mogen vooruitlopen op enkele wetswijzigingen die onderdeel zijn van de hervorming van de Participatiewet in balans.

Nijmegen maakt gebruik van deze ruimte door inkomsten uit arbeid voor de duur van maximaal twaalf aaneengesloten maanden tot 15% vrij te laten voor jongeren onder de 27 jaar. Hoewel deze wijziging pas op 1 januari 2027 wettelijk van kracht wordt, voert Nijmegen deze al in op 1 januari 2026. De regels hiervoor zijn opgenomen in artikel 4.4 van de Beleidsregels Inkomen Participatiewet gemeente Nijmegen 2026.

Een analyse van het huidige bestand laat zien dat ongeveer 30 jongeren onder de 27 jaar naast hun uitkering inkomsten hebben. Door een deel van deze inkomsten vanaf 1 januari 2026 vrij te laten, hopen we werken binnen deze doelgroep te stimuleren.

1.8 Door het toepassen van terugwerkende kracht bij aanvragen bieden we meer financiële rust aan inwoners.

In de praktijk melden inwoners zich soms pas voor een bijstandsuitkering wanneer zij al in financiële problemen verkeren, bijvoorbeeld na pogingen om zelfstandig rond te komen via deeltijdwerk of tijdelijk werk. De huidige regel dat het recht op bijstand pas ingaat vanaf de meldingsdatum, werkt in deze gevallen contraproductief. Met het nieuwe lid 5 van artikel 44 van de Participatiewet ontstaat er meer ruimte om bijstand met terugwerkende kracht toe te kennen, tot maximaal drie maanden. Dit kan bijvoorbeeld worden toegepast wanneer dit grotere financiële problemen voorkomt, zoals het ontstaan van aanzienlijke schulden of betalingsachterstanden met betrekking tot primaire levensbehoeften. Of bijvoorbeeld om de aansluiting op een voorliggende voorziening te kunnen garanderen. Deze maatregel biedt niet alleen voordelen voor de aanvrager, maar voorkomt ook hogere maatschappelijke kosten, zoals schuldhelpverleningstrajecten. Het blijft belangrijk dat deze terugwerkende kracht niet standaard wordt toegepast, maar op basis van individuele beoordeling en noodzaak. Hiertoe zijn in artikel 1d van de beleidsregels Inkomen Participatiewet gemeente Nijmegen 2026 regels opgenomen. Dit werd al voor een deel uitgevoerd. Het blijft bij (zeer) uitzonderlijke gevallen onder bijzondere omstandigheden ook mogelijk om een uitkering voor langer dan drie maanden met terugwerkende kracht toe te kennen.

1.9 Door het vermogen actueel vast te stellen dragen we bij aan vroegtijdige signalering van problematische schulden.

De voorgestelde wijziging houdt in dat de gemeente voortaan uitgaat van het actuele vermogen van de uitkeringsgerechtigde, en niet langer van de 'vermogensaanwasruimte'. Dit betekent dat bij heronderzoeken meer aandacht komt voor de feitelijke financiële situatie, zoals het ontstaan van schulden of behoefte aan hulp bij financiële administratie. Binnen de huidige Participatiewet werd het vermogen van een aanvrager vastgesteld bij de start van de bijstandsuitkering. Dit proces is tijdrovend en gebaseerd op het resterend vrij te laten vermogen, waarmee gedurende de hele bijstandperiode wordt gerekend. Echter, bij een toename van vermogen vervalt het recht op bijstand, ook als er in de tussentijd schulden zijn ontstaan. Schulden worden op dit moment namelijk niet meegenomen in de tussentijdse beoordeling. Dit gaat per 1 januari 2026 wijzigen. De nieuwe werkwijze vraagt meer inzet van consultants, die bij heronderzoeken ook een signalerende rol krijgen en zo nodig kunnen doorverwijzen naar budgetbeheer of schuldhelpverlening. Dit draagt bij aan

vroegtijdige ondersteuning en het voorkomen van problematische schulden. Om deze reden vragen we in Nijmegen op het maandelijkse statusformulier inwoners ook actief naar schulden. Hiertoe is in de Participatiewet een wettelijke bepaling opgenomen. Een bepaling in de beleidsregels is om deze reden niet nodig.

1.10 We bieden ruimte aan mantelzorg.

De huidige regels binnen de Participatiewet kunnen knellen wanneer intensieve mantelzorg wordt verleend. Mantelzorg kan soms worden gezien als op geld waardeerbaar werk, wat kan leiden tot een korting op de bijstandsuitkering. Daarnaast kan het tijdelijk inwonen bij een zorgbehoevende leiden tot een wijziging in de bijstandspositie, doordat de mantelzorger en zorgontvanger als gehuwd/samenwonend of kostendeler worden aangemerkt.

Deze regels vormen een drempel voor het verlenen of ontvangen van mantelzorg, terwijl mantelzorg van grote maatschappelijke waarde is. Mantelzorg maakt het mogelijk dat mensen langer thuis kunnen blijven wonen en biedt essentiële ondersteuning bij dagelijkse taken. De voorgestelde wijzigingen in de Participatiewet beogen meer ruimte te creëren voor intensieve mantelzorg, zonder negatieve gevolgen voor het recht op bijstand. Hiermee wordt onzekerheid weggenomen en wordt het verlenen van informele zorg gestimuleerd. Hiertoe worden wettelijke bepalingen in de Participatiewet opgenomen. Wij hebben hier oog voor en voeren hierover gesprekken met inwoners als dat aan de orde is.

2.1 We bieden duidelijkheid bij medische kosten.

Voor bijzondere Bijstand is verduidelijkt in welke gevallen waarin normaal geen bijzondere bijstand wordt verstrekt of er een maximum bedrag geldt, nu een uitzondering kan worden gemaakt. Er kan dan toch bijzondere bijstand worden verstrekt in situaties waarin sprake is van een aantoonbare medische noodzaak én waarin het niet verlenen van bijstand zou leiden tot ernstige gezondheidsrisico's. Dit beleid is bedoeld voor uitzonderlijke gevallen waarin reguliere voorzieningen of verzekeringen geen oplossing bieden. Het is nadrukkelijk niet de bedoeling om een algemene uitzondering te creëren voor alle medische kosten. Dit is in de toelichting op de beleidsregels verduidelijkt.

2.2 We bieden ondersteuning via vrijwillig budgetbeheer.

Budgetbeheer kan voor inwoners met financiële zorgen een belangrijke vorm van ondersteuning zijn. In de toelichting is verduidelijkt dat het door de gemeente aangeboden vrijwillig budgetbeheer als voorliggende voorziening wordt beschouwd. Dit betekent dat bijzondere bijstand voor andere vormen van budgetbeheer alleen mogelijk is wanneer het gemeentelijke aanbod aantoonbaar niet passend of toereikend is. Een persoonlijke voorkeur of vertrouwensband is hiervoor niet voldoende. Daarnaast is gewijzigd dat bij toekenning van bijzondere bijstand voor budgetbeheer het landelijk gemiddelde tarief als maximum wordt gehanteerd.

2.3 We bieden duidelijkheid over studietoeslag.

De studietoeslag is bedoeld voor studenten met een ziekte of handicap die structureel niet in staat zijn om naast hun studie inkomsten uit arbeid te verwerven. In de toelichting is verduidelijkt dat het recht op studietoeslag opnieuw beoordeeld kan worden wanneer er sprake is van inkomsten uit werk. Daarbij wordt gekeken naar de omvang van de werkzaamheden in verhouding tot de studiebelasting. Inkomsten tijdens vakantieperiodes, waarin de studiebelasting laag is, leiden niet automatisch tot uitsluiting van het recht. Daarnaast is verduidelijkt dat bij toekenning met terugwerkende kracht de student

gedurende de gehele betreffende periode ingeschreven moet zijn geweest in de gemeente Nijmegen. Hiermee wordt het recht op studietoelage zorgvuldig en rechtvaardig toegepast.

4.1 Het uitbreiden van de doelgroep van de ambtshalve verstrekking van de individuele inkomensvoorschot draagt bij aan financiële bestaanszekerheid van inwoners.

De individuele inkomensvoorschot (IIT) is voor inwoners met een langdurig laag inkomen die geen uitzicht hebben op inkomensverbetering. Nu moeten zij deze toeslag in sommige gevallen zelf aanvragen. Uit onderzoek en praktijkervaring blijkt echter dat een aanzienlijk deel van de doelgroep de toeslag niet aanvraagt, ondanks dat zij er recht op hebben. Dit leidt tot onnodig niet-gebruik. Met de invoering van de Participatiewet in balans ontstaat de mogelijkheid om deze toeslag ambtshalve toe te kennen, op basis van gegevens die al beschikbaar zijn bij de gemeente. Deze wijziging treedt in werking met ingang van 1 januari 2027. In Nijmegen liepen we hier al op vooruit en we stellen nu voor om de doelgroep te vergroten. Dit draagt bij aan het vergroten van de bestaanszekerheid van inwoners, vermindert administratieve lasten en sluit aan bij het streven naar een meer proactieve en toegankelijke dienstverlening. Om deze werkwijze beleidsmatig en juridisch mogelijk te maken, is een aanpassing van de gemeentelijke verordening noodzakelijk. Hiervoor is een besluit van de gemeenteraad vereist. Met dit voorstel wordt beoogd om het recht op ondersteuning beter te laten aansluiten bij de praktijk en om het niet-gebruik van voorzieningen actief tegen te gaan.

Kanttekeningen

1.1 Vertrouwen versus verplichtingen

Hoewel het uitgangspunt van vertrouwen een positieve impuls geeft aan de uitvoering van de Participatiewet, blijft het essentieel om de wettelijke verplichtingen van bijstandsgerechtigden expliciet te benoemen en te bewaken. Het uitgangspunt dat we uitgaan van vertrouwen betekent niet dat een inwoner geen verplichtingen meer heeft. Artikel 17 van de Participatiewet blijft onverminderd van kracht. Zonder heldere communicatie over wat als vermogen of gift wordt beschouwd, bestaat het risico op misverstanden, onbedoelde overtredingen en verlies van vertrouwen. We kiezen er daarom voor om deze informatie wel te blijven uitvragen op het maandelijks statusformulier. Op deze manier blijven we inzetten op het voorkomen van terugvorderingen bij inwoners.

1.2 Maatwerk vraagt om meer personele capaciteit.

Maatwerk is een krachtig instrument om beleid beter te laten aansluiten op de diverse en vaak complexe situaties van inwoners. Het stelt klantmanagers in de uitvoering in staat om af te wijken van standaardprocedures en echt te kijken naar wat nodig is in een specifieke context. Tegelijkertijd brengt maatwerk ook uitdagingen met zich mee op het gebied van uitvoerbaarheid.

Het bieden van maatwerk vraagt om voldoende tijd, deskundigheid en ruimte voor professionele afwegingen. In de praktijk betekent dit vaak dat de druk op beschikbare capaciteit toeneemt. Wanneer de personele bezetting niet in verhouding staat tot de vraag naar maatwerk, ontstaat het risico dat maatwerk slechts incidenteel of ongelijkmatig wordt toegepast. Dit kan leiden tot willekeur, verminderde transparantie en een afname van het vertrouwen in de overheid. Daarom is het belangrijk om bij het inzetten van maatwerk niet alleen te kijken naar de inhoudelijke meerwaarde, maar ook naar de randvoorwaarden voor een zorgvuldige en duurzame uitvoering. We blijven dit volgen en evalueren.

1.3 De wijzigingen in de Participatiewet in balans kunnen zorgen voor hogere BUIG-uitgaven.

De voorgenomen wijzigingen in de Participatiewet in balans hebben directe gevolgen voor de BUIG-gelden van de gemeente. Door de verschuiving van middelen, zoals de jongerennorm van bijzondere bijstand naar algemene bijstand, neemt de druk op het BUIG-budget toe. Daarnaast zorgen maatregelen zoals het vrijlaten van inkomsten en giften voor een ruimere toekenning van bijstand, wat eveneens leidt tot hogere uitgaven. De verwachting is dat de programmakosten van BUIG zullen toenemen. Hoewel incidenteel extra middelen beschikbaar zijn gesteld voor implementatie en uitvoeringskosten, zijn deze niet structureel. Gemeenten moeten daarom anticiperen op een toename van uitgaven en kritisch kijken naar de uitvoerbaarheid en personele capaciteit. De impact zal per gemeente verschillen, afhankelijk van de mate waarin al maatwerk wordt toegepast. We blijven het effect monitoren en koppelen hierover terug in de Jaarbrief Werk en Inkomen

2.1 We hebben te maken met openeinderegelingen.

De inkomens en inkomensondersteunende regelingen zijn ingericht op basis van een openeindeprincipe. Dit houdt in dat er geen grens zit aan het aantal inwoners dat gebruik kan maken van de regelingen en betekent dat we altijd een financieel risico lopen op het armoedebeleid, maar ook het inkomensbeleid. Uiteraard monitoren wij het gebruik van de regelingen goed, waardoor we ieder jaar zo sluitend mogelijke financiële prognoses maken.

Gesprek met de stad

Om de perspectieven van inwoners (die gebruik maken van regelingen) mee te nemen in beleidsvorming, vraagt het college altijd advies aan de cliëntenraad. Op 12 en 30 oktober 2025 is de cliëntenraad Participatiewet meegenomen in de voorgestelde wijzigingen in de beleidsregels.

Advies cliëntenraad Participatiewet

De beleidsregels inkomensondersteuning werden op 30 oktober gepresenteerd en toegelicht in de cliëntenraad Participatiewet. De wijzigingen werden positief ontvangen. Over de wijziging bij de individuele inkomensvoet werd benoemd dat men graag duidelijkheid wil over wanneer ambtshalve wordt toegekend, zodat bijvoorbeeld de STIPS weten met welke normwijzigingen zij rekening moeten houden.

De Cliëntenraad Participatiewet heeft op 18 november 2025 gevraagd advies uitgebracht op de beleidsregels Inkomen Participatiewet gemeente Nijmegen 2026. In bijlage 8 is een brief opgenomen waarin we een reactie geven op het gevraagde advies van de Cliëntenraad Participatiewet. Onze reactie richt zich op twee punten:

1. Kostendelersnorm bij bijzondere woonvormen

Wij stellen geen apart beleid op voor iedere woonvorm. De beoordeling van de woonsituatie gebeurt altijd op maat. Bij toepassing van de kostendelersnorm kijken wij of deze onevenredig uitpakt en wijken zo nodig af. Dit waarborgt een rechtvaardige toepassing zonder onnodige complexiteit.

2. Verkorte aanvraagprocedure bij verhuizing naar Nijmegen

Op dit moment passen wij een verkorte aanvraag alleen toe na werkaanvaarding, om terugkeer in de bijstand te vergemakkelijken. Een verkorte aanvraag bij verhuizing binnen de gemeente is nu al mogelijk als de gemeente beschikt over het eerdere bijstandsdossier. Voor bredere toepassing is gegevensuitwisseling

tussen gemeenten (regionaal en landelijk) noodzakelijk. In 2026 onderzoeken wij deze mogelijkheid en betrekken daarbij privacy juristen. Wij komen hierop terug bij de eerstvolgende actualisatie van de beleidsregels, eind 2026.

Communicatie naar inwoners

De invoering van de Participatiewet in balans vraagt om zorgvuldige communicatie en actieve betrokkenheid van inwoners, maatschappelijke partners en professionals. Om dit goed te organiseren hebben we ambtelijk verschillende stappen beschreven in de communicatie.

Financiën

In het kader van de implementatie van de Participatiewet in balans is via de Septembercirculaire 2025 in totaal € 58,1 miljoen toegevoegd aan de algemene uitkering voor gemeenten. Van dit bedrag is € 55,5 miljoen bestemd voor de periode 2025–2030.

Voor de gemeente Nijmegen betekent dit een toevoeging aan de algemene uitkering, verdeeld als volgt:

- 2025: € 578.244
- 2026: € 248.649
- 2027: € 60.871
- 2028 € 17.705
- 2029: € 18.580

Deze middelen zijn bedoeld ter ondersteuning van de uitvoering van de wetswijzigingen en het versterken van de dienstverlening aan inwoners. Het gaat hierbij niet om structurele middelen. Een deel van de middelen voor 2025 is reeds geclaimd bij de tweede voortgangsmonitor. Het resterende deel van de beschikbare middelen 2025 zijn op een stelpost binnen programma financiën gezet. In de komende periode wordt gewerkt aan een voorstel voor de besteding van de genoemde rijks middelen. We nemen dit mee in de reguliere P&C processen.

Het ambtshalve toekennen van de individuele inkomenstoeslag zal vermoedelijk niet tot een aanzienlijke kostenuitzetting leiden.

Vervolg

- De vastgestelde beleidsregels worden gepubliceerd op www.overheid.nl.
- Indien de raad instemt met de wijziging van de verordening Individuele Inkomenstoeslag kan uitbreiding van ambtshalve toekenning per 1 april 2026 starten.
- De wijzigingen in de beleidsregels worden verwerkt in de beslissingskaders van de uitvoerende bureaus.
- Indien de wijzigingen betrekking hebben op individuele inwoners worden zij per brief op hoogte gesteld.
- De wijzigingen worden gecommuniceerd naar de partners in de stad, zoals de Stips en Vluchtelingenwerk.

Vervolg Participatiewet in balans spoor 1

Na afronding van fase 1 uit spoor een volgen nog twee fases. De planning hiervoor ziet er als volgt uit:

- Fase 2 – Gedoogjaar in 2026
Gemeenten mogen alvast voorsorteren op enkele aanvullende maatregelen die

nog niet wettelijk verplicht zijn. Dit biedt ruimte om ervaring op te doen en de uitvoeringspraktijk voor te bereiden. ICT-ondersteuning voor deze maatregelen wordt eind 2026 verwacht.

- Fase 3 – Inwerkingtreding per 1 januari 2027
Verdere maatregelen treden in werking, gericht op maatwerk en het toepassen van de menselijke maat. 2027 geldt als transitiejaar waarin gemeenten hun werkwijze en verplichtingen verder kunnen afstemmen op de herziene wetgeving.

Deze gefaseerde invoering biedt gemeenten de mogelijkheid om tijdig beleidsmatig en organisatorisch te anticiperen op de veranderingen, en om de uitvoeringspraktijk geleidelijk aan te passen.

Bijlagen

1. Beleidsregels Inkomen Participatiewet gemeente Nijmegen 2026
2. Wijzigingsbesluit van de Beleidsregels Inkomensondersteuning Participatiewet gemeente Nijmegen 2024-C
3. Verordening Individuele Inkomstenstoeslag gemeente Nijmegen 2026.
4. Overzicht van wijzigingen beleidsregels Inkomen Participatiewet gemeente Nijmegen 2026.
5. Overzicht van wijzigingen beleidsregels Inkomensondersteuning Participatiewet gemeente Nijmegen 2024-B.
6. Overzicht van wijzigingen verordening Individuele Inkomstenstoeslag gemeente Nijmegen 2026.
7. Brief aan de raad beleidswijzigingen domeinen inkomensondersteuning en inkomen.
8. Reactiebrief aan de Cliëntenraad Participatiewet op het gevraagde advies.